

Innovatie en kruiden helpen gezondheid verbeteren

Het antibioticagebruik bij melkveehouders is de afgelopen jaren enorm gedaald, tot bijna 50 procent vergeleken met 2009. Preventief handelen en het verbeteren van de weerstand of inzet van kruidenrijke producten helpen om de diergezondheid op peil te houden. Een vakgebied waar steeds meer boerinnen interesse voor hebben.

TEKST ALICE BOOIJ

Natuurlijke producten maken sterk opgang bij het gezond maken en houden van de veestapel. In eerste instantie vooral als alternatief voor het aan banden leggen van het antibioticagebruik. De populariteit van deze producten komt ook door meer aandacht voor het voorkómen van problemen en natuurlijk ook door positieve ervaringen. Dennis Tjoelker van Ecostyle merkt op dat steeds meer boeren een omslag in denken maken en openstaan voor natuurlijke en preventieve producten. Veel boerinnen zijn daarin al verder. 'Misschien

voelen vrouwen wel meer die verbondenheid met de natuur en gaan er bewuster mee om. Het is niet voor niets Moeder Aarde.'

Een hele generatie boeren is de weg ingeslagen van kunstmest, bestrijdingsmiddelen en zware machines op het land, geeft hij aan. 'En synthetische diergeneesmiddelen, met als resultaat bijwerkingen in het lichaam van het dier.' Tjoelker herkent het ook wel. 'In mijn schooltijd leerden we wel kruiden herkennen, maar leerden we niks over fytotherapie of homeopathie. Oudere boeren pakken de hand-

VEEHOUDSTER KARIN DIJKSTRA: 'HET KAN MET VEEL MINDER ANTIBIOTICA'

De dierdagdosering op het bedrijf van Karin Dijkstra uit het Friese Molkwerum spreekt voor zich. Mede dankzij begeleiding van AHV zakte de dosering het afgelopen jaar van 1,8 naar 0,75. Het laatste kwartaal van 2019 had de veestapel met 140 melkkoeien en bijbehorend jongvee genoeg aan 0,43 dierdagdosering en het eerste kwartaal van 2020 noteerden ze een dierdagdosering van 0. 'Eigenlijk zijn we al jaren bezig om meer natuurlijk te boeren', vertelt Karin Dijkstra. Van een rantsoen met meer structuur en minder eiwit en het afbouwen van de kunstmestgift zag ze haar koeien gezonder worden. 'De productie hebben we toen al losgelaten, gezonde koeien is het doel. Met mijn man Bert, die drie jaar geleden is overleden, hadden we deze koers al ingezet.' Het verminderen van het antibioticagebruik was een logische vervolgstap. 'De resistentie die ontstaat door het gebruik van antibiotica, vond ik zorgelijk', noemt ze als een van de redenen om te werken met de innovatieve producten van AHV. 'Bovendien wil je in je kringloop van bodem, voer, mest en koe geen verstoring

met producten zoals antibiotica. Wat denk je wat het met het bodemleven doet?' In het management zet ze daarom meer in op preventie. Zo krijgen koeien met een beginnende uierontsteking een tablet. 'De melkers op ons bedrijf zijn heel scherp op uiergezondheid. Ze laten me meteen weten wanneer een koe een hard kwartier of vlokjes heeft en zetten zo'n koe apart. Ze melken zo'n koe ook vaker uit. 'De troep moet eruit', aldus Karin, die zo een tienjarige 'miljonair' naar een celgetal kreeg van 50.000 cellen per ml. 'Het lukt niet altijd, hoor', relativeert ze. 'Koeien met een chronisch hoog celgetal krijg ik er niet meer bij.' Dat is ook de reden dat het celgetal schommelt en soms boven de 150 uitkomt. 'Antibioticum gebruik ik liever niet, behalve als ik er levens mee kan redden.' Voor kalveren die aan de diarree zijn, maakt ze 'hooithee'. 'Ik doe wat plukjes hooi in heet water, wat tijm en rozemarijn uit het keukenkastje erbij, Keltisch zeezout en suiker. Na één of twee melkmalen van deze thee schakel ik de kalveren weer over op de melk.' Het werken met andere producten vraagt

ook een andere manier van werken. 'Het is belangrijk om snel te handelen, je moet goed naar je dieren kijken en meteen ingrijpen.' Ze merkt dat er meer belangstelling is voor alternatieve producten, geeft ze aan. 'Mijn dochter Sanne is in opleiding als dierenarts, ze volgt het met veel belangstelling en ziet dat het werkt. Het kan ook zonder antibiotica.'

schoen om te werken met natuurlijke producten sneller op, omdat ze dat vanuit hun jeugd kennen.'

Koeien gezond houden

Ook bij het bedrijf AHV (Animal Health Vision) International merken ze dat de interesse voor hun concept en producten sterk toeneemt. 'Niet eens alleen doordat melkveehouders andere opties moeten aanwenden', zegt Edith Galama, adviseur bij AHV. 'Maar vooral omdat ze naar kwalitatieve mogelijkheden zoeken om hun koeien gezond te krijgen én te houden. Daarmee halen ze op lange termijn voordelen in duurzaamheid en economie, door bijvoorbeeld een optimale levensduur en productie. Met AHV zetten we dan ook in op een transitie van gezondheidszorg naar gezondheid. Centraal staat daarbij de samenwerking met de veehouder.'

AHV biedt een uitgebreide service rond de producten, die door AHV zelf worden ontwikkeld vanuit de 'quorum sensing'-wetenschap. 'Deze wetenschap legt uit hoe bacteriën met elkaar samenwerken en acties coördineren door onderlinge, zogeheten bio-

chemische communicatie', zo verduidelijkt Galama. 'Onze oplossingen ondersteunen de koe door de communicatie tussen specifieke bacteriën te verstoren. Zo komt de actie, bijvoorbeeld de vorming van biofilm, stil te liggen. Het afweersysteem van het dier kan hierop zijn werk weer effectief en gericht doen.' De manier van werken bij de oplossingen die AHV biedt, is dan volgens Galama ook significant anders dan bijvoorbeeld bij homeopathie, de bekende alternatieve (kruiden)producten of fytotherapie.

Momenten van verminderde weerstand

Ziekteverwekkers die bijvoorbeeld diarree en luchtwegproblemen veroorzaken, creëren schade aan longen en darmen. Bovendien nestelen ze zich in jonge kalverlijven en vormen biofilms, slijmerige lagen waarin specifieke bacteriën zich nestelen om zich te beschermen tegen onder meer afweercellen van het dier en antibiotica. 'Een kalf wordt geboren zonder immuniteit en bouwt door de biest het immuunsysteem op,' weet Galama. 'Zoek bij een probleemkoe maar eens op hoe de opfok is geweest. In

negen van de tien gevallen heeft zo'n koe als kalf al achterstand opgelopen door slechte gezondheid op het gebied van spijsvertering en luchtwegen.' Het verbeteren van de weerstand begint bij de bron, noemt Galama. 'Je wilt ook dat op het "plaats delict", zoals in de uier of de longen, de afweer goed is. Met het afbreken en afvoeren van de biofilm zorg je er gericht voor dat je enkel die specifieke bacteriën kwijtraakt.' Anders krijgt de koe volgens Galama weer last van de bacterie bij (hitte)stress, tocht, rantsoenwisseling of het kalven. 'De werkzame stoffen in onze producten blokkeren de bacteriën. Hierdoor wordt de biofilm afgevoerd en kan de troep eruit,' geeft Galama aan. 'Bij de inzet van onze producten komt de troep er vaak al snel rijkelijk uit. Daar moet je als veehouder wel even aan wennen. Waar men denkt dat de situatie verergert, betekent het juist dat de koe het dan zélf oplost.'

Fytonutriënten is oude wijsheid

Fytotherapie is eigenlijk oude wijsheid in een nieuw jasje, geeft Tjoelker aan. 'Kruiden bevatten fytonutriënten, die kun je niet uitdrukken in vet, eiwit of ruwe celstof, maar ze zijn wel nodig ter ondersteuning van de organen. Eigenlijk zouden er wel 150 verschillende grassen en kruiden in het weiland moeten staan om te voorzien in al die verschillende

fytonutriënten', geeft hij aan. 'In het weiland is gemiddeld slechts 3 procent kruiden te vinden', citeert Tjoelker uit een WUR-onderzoek. 'Juist die fytonutriënten zorgen voor een goede werking van de darmflora en daarmee verhogen ze de weerstand. Het metabolisme moet efficiënt verlopen voor een gezonde koe.'

Tjoelker noemt het werken met natuurlijke producten 'het zelfherstellend vermogen van koeien stimuleren om het lichaam de infecties zelf te laten opruimen'. 'Daarmee zorg je ervoor dat het lichaam zelf in staat is de ziekte te overwinnen.' Een aantal producten stimuleert de aanmaak van witte bloedcellen. 'Daardoor verbetert de immuniteit', stelt Tjoelker. Zo zijn met slangengif en knoflook veel beginnende uierontstekingen de kop in te drukken. 'Een fytotherapeutisch product als knoflook werkt direct tegen bacteriën en helpt de biofilm af te breken en de signaalstofjes van bacteriën te verstoren', aldus Tjoelker. Bacteriën in een biofilm zorgen op momenten van stress en minder weerstand voor problemen en veroorzaken zo 'veenbranden'.

Het verhogen van de weerstand is een wereldwijd item, geeft Henco Splinter van Phibro Animal Health aan. 'In de rest van Europa zijn ze druk bezig antibiotica te reduceren, net zoals we daar jaren geleden in Nederland mee zijn gestart. Daarin zijn we koploper.

DIERENARTS HANS NIJ BIJVANK: 'KIJK OOK NAAR DE BODEMKWALITEIT'

In zijn werk als dierenarts heeft Hans Nij Bijvank de afgelopen jaren al heel wat minder antibiotica gebruikt. 'Eerder gebruikten we CTC-spray met daarin oxytetracycline, maar er zijn prima alternatieve middelen zonder antibiotica die net zo goed werken.'

Sinds Nij Bijvank een studiereis naar India maakte om daar inspiratie te halen uit de inzet van kruiden in de melkveehouderij, is hij er nog meer van overtuigd dat kruiden een geneeskrachtige en preventieve werking hebben. 'Ik zou graag een beroep doen op firma's die kruidenproducten op de markt brengen om onderzoek te doen naar ten eerste voedselveiligheid en ten tweede werkzaamheid. Bij sommige firma's is het verhaal heel mooi, maar de onderbouwing nul. Mijn advies voor veehouders is om te vragen naar dat soort onderzoek voordat ze wat kopen.'

Het Platform Natuurlijke Veehouderij, waar Nij Bijvank bij betrokken is, is een organisatie die cursussen geeft en onderzoek organiseert. Ook de biologische belangenorganisatie Bionext is bezig met een project voor het opstellen van een positieve lijst met natuurlijke middelen. 'We zijn nog te veel gefocust op curatief werken, terwijl we juist meer moeten inzetten op preventief werken.'

Naast de kruiden wijst Nij Bijvank ook op het belang van een gezonde bodem. 'Daar begint het tenslotte allemaal. Daar groeit het gras dat de koeien vreten. Wanneer je slap gras hebt, heb je ook slappe koeien.' De opname van magnesium en sporenelementen is de laatste decennia weggedrukt met een overmaat aan kalium, merkt de dierenarts op. 'Dat komt de diergezondheid niet ten goede. Betere bemesting en soortenrijk grasland kan helpen in de goede richting.'

Nu merk je dat gezonde en duurzame koeien het doel is. Elk dier moet raak zijn, het vervangingspercentage moet omlaag, want afvoer kost geld en productieruimte, verwoordt hij.

Stress onderschat probleem

Preventief gezond houden, zodat dieren niet ziek worden, en een gedwongen vervroegde afvoer voorkomen, daar draait het om. 'En dat betekent dat je op gebied van weerstand, met name rondom de transitie dingen goed moet doen, daar komen de meeste problemen vandaan.' Splinter noemt het stresshormoon cortisol als boosdoener. 'Een hoger cortisolgehalte vermindert de weerstand.' De kunst is dus stress zoveel mogelijk te voorkomen door goed management en daarnaast de negatieve effecten ervan beperken met goed onderbouwde producten. 'Dat is zwaar onderschat in de melkveehouderij.' Stress is nooit helemaal te voorkomen, maar er is iets aan te doen, aldus Splinter, die aangeeft via natuurlijke voedingsmiddelen de weerstand van de koeien, ook tijdens stress, te verbeteren. 'Het belang van goede wetenschappelijke onderbouwing van producten is hierbij essentieel, want als je investeert in weerstand, wil je weten dat het ook echt werk.' Daar zitten boerinnen nog wat scherper in, overpeinst Splinter. 'Die zijn iets meer gebrand op dierenwelzijn, duurzaamheid van koeien en arbeidsgemak.'